

værre var vejret køligt og blæsende, hvorfor indtrykket af haven ikke blev så stort, som det ville være blevet muligt en dejlig sommerdag, men en oplevelse var det.

Vel hjemme i Danmark siger jeg til mig selv:

Modsat os, har de naturen og forsøger somme tider at påtvinge den noget kunstigt,

de har svært ved at finde egnet plads til deres kirkegårde,

brændingsprocenten er lav,

der er ikke mange fællesgrave.

Gad vide hvordan billedet er om 10 år, måske som vort, vi har jo jord nok?

De danske foredragsholderes eget resumé:

Begravelsespladser før - Af Arne Falmer-Nielsen

Foredraget var ledsaget af lysbilleder.

Under hensyntagen til alder og erfaring har det været rimeligt, at jeg har påtaget mig at tale om begravelsespladserne »før«. Da den afsatte tid ikke giver anledning til en historisk redegørelse helt tilbage til stenalderen, har jeg valgt at begrænse mit emne fra Gorm den Gamle og Dronning Thyras gravstætning i Jellinge.

Ved kristendommens indførelse i Danmark år ca. 1000 forlod man ligbrænding og fortsatte oldkirkens begravelsesskikke iklædt kristne symboler. Fra da af, med det tiltagende kirkebyggeri, opstod det begreb, som vi forstår ved danske kirkegårde med begravelse i indviet jord. Kirken har således i århundreder stået som det samlende symbol, hvor man henlagde de døde inde i selve kirken, eller om nødvendigt udenfor, så dog så nær ved gudehuset som muligt.

Efterhånden som byerne voksede sig større, og der opstod krig og ufred med epidemier til følge, blev det nødvendigt at oprette såkaldte pestkirkegårde, eller assistenskirkegårde. De fleste af disse hurtigt opståede pestkirkegårde er forlængst forsvundet, og byerne har bredt sig over dem.

I året 1760 besluttede man at anlægge Assistens kirkegård uden for voldene i København, og da det 1805 ved lov blev forbudt at nedlægge lig i kirkerne, blev det efterhånden mondænt at blive begravet på Assistens, og i de 200 år, der er gået, har det gode Københavnske borgerskab ladet opstille kunstnerisk udførte monumenter over deres døde, ligesom graven blev gartnerisk anlagt og plejet. Her opstod i sandhed den form for kirkegårdskultur, som vi har levet med siden.

Nævnes skal også de store byers »centralkirkegårde« med deres brug af have-mæssige elementer som alleer - hække og forskellige former for blomsterar-rangementer. Alt dette gav rig anledning til kommerciel udnyttelse af død og beravelse, således at det i Danmark har været de individuelt anlagte familie-grave, der har haft begravelsesmyndighedernes bevågenhed.

Hækken eller anden form for indhegning er nok noget specielt dansk, til be-skyttelse af den hellige ejendomsret. For at holde lidt styr på det hele på de store kirkegårde, behæftede man de enkelte gravsteder med visse bestemmelser eller servitutter. Dette måtte nærmest opfattes som en demokratisk ordning til beskyttelse af de svage.

Senere forsøgte man sig med mere kollektivt anlagte gravstedsafdelinger med ensartede sten og beplantning, en anlægsform, der udbyggedes efterhånden som ligbrændingen, med behov for mindre gravenheder, øgedes. Efter sidste verdenskrig, hvor ønsket om at få nedsat asken i den anonyme fællesgrav opst-år, bliver større og større arealer udlagt som græstæpper.

Kirkegårdene før og nu. Af Morten Falmer-Nielsen.

80-ernes danske kirkegård er et produkt af en accellerende udvikling siden be-gyndelsen af 60-erne.

I denne tid udviklede ligbrændingen sig, nye krematorier blev bygget, og lig-brændingsprocenten steg. Denne udvikling var naturligvis mest markant i de store bysamfund, medens man på landet og i de mindre byer mærkede mindre til ændringen i begravelsesformen.

Ligbrændingsprocenten var således i 1961, for landet som helhed ca. 31%, me-dens tallet for København opgøres til ca. 69%.

Samtidig hermed skete der en ændring i valget af begravelsesplads, den traditi-onelle familiegrav afløstes af urnegrave, først individuelt anlagte, senere mere kollektivt anlagte grave og, ikke mindst, begyndte den anonyme urnefælles-grav at blive en almindelig udbredt form for urnenedsættelse. Således anbrag-tes i 1961, for landet som helhed 36,5% i urnefællesgrav, og for København var tallet 43% af samtlige urnenedsættelser.

Ændringen i begravelsesformen skete i takt med, at den materielle velstand voksede - øget fritid og forbrug.

Boligmønsteret ændredes, folk flyttede, og den nære kontakt til slægtens hjemstavn og dermed familiegravsted blev afbrudt. Den nye generation så med andre øjne på gravsted og kirkegård - en ændret pietetsfølelse kom til ud-tryk. For den ældre generation begyndte familiegravstedets pasning at blive en byrde.

En kraftig propaganda for ligbrænding, begyndende mangel på kirkegårdsare-aler, øgede omkostninger med deraf stigende takster, var medvirkende til at befolkningen, i stadigt stigende grad, valgte ligbrænding som alternativ til tid-ligere helt almindelige jordfæstelse.

Indtil 1975 var jordfæstelse - kistebegravelse - lovmæssigt det normale; men